

ZAHRANIČNÍ POLITIKA OBAMOVY ADMINISTRATIVY

Barack Obama se v roce 2008 stal 44. prezidentem Spojených států amerických, kdy získal 52,92 % hlasů od 365 volitelů. Jeho kampaň byla založena na sloganu „YES, WE CAN“ a bylo od něho očekáváno mnoho změn a ze strany lidu byl považován spíše za „spasitele“. Barack Obama začal své funkční období s vysokou mírou popularity. Byl vyhlášen americkým časopisem Time Osobností roku 2008, v roce 2009 obdržel Nobelovu cenu za mír a v roce 2011 byl magazínem Forbes vyhlášen za nejmocnějšího muže světa.

Jak je tomu nyní během konce jeho druhého volebního období a jak se projevoval jeho vliv na bezpečnostní a zahraniční politiku USA? Těmto a dalším tématům se věnuje aktuální číslo Čtrnáctideníku.

PRIORITY V ZAHRANIČNÍ A BEZPEČNOSTNÍ POLITICE

Zahraniční a bezpečnostní politika současného prezidenta je určována několika faktory, mezi které patří samozřejmě tradiční hodnoty Demokratické strany, priority vymezené v jeho předvolebních programech, a také vliv členů jeho kabinetu.¹ Obamova politika byla však také postavena na základě rostoucího významu jeffersonismu v politice Spojených států, tolerance, multikulturalismu a multipolarity. Dále pokračujícími ekonomickými potížemi země, rostoucího federálního dluhu a únava z intervencionistické politiky.

Mezi hlavní priority v oblasti zahraniční politiky v Obamově kampani patřil odsun amerických vojáků z Iráku, nastavení přímější diplomacie s Iránem, zapojení Ruska do mezinárodního dění, zmenšení role USA ve světě a zmírnění omezení vůči Kubě. Kladně se stavěl i k protiraketovému štítu v Evropě,

¹ ONDREJCSÁK, Róbert. American Foreign and Security Policy under Barack Obama: change and continuity. In: *CENNA* [online], 2009 [cit. 2015-06-23]. Dostupné z: <http://cenaa.org/analysis/american-foreign-and-security-policy-under-barack-obama-change-and-continuity/>.

sliboval uzavření věznice na Guantamamě, a také přislíbil ukončení mučednických metod při výslechu ze strany CIA.

Po jeho zvolení zařadil jeho kabinet mezi nejzávažnější hrozby: proliferaci zbraní hromadného ničení, globální terorismus, následky spojené se zhroucenými státy a regionální války. Barack Obama navíc jako první prezident od roku 1990 oznámil, že největší hrozbou Spojených států amerických není jaderná válka mezi státy, ale jaderný terorismus jako takový.² Oproti předchozím prezidentům Spojených států, zejména kabinetu G. W. Bushe, patřily mezi zásadní změny v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky níže uvedené přístupy:³

- 1) Odklon od tzv. militarismu (řešení krizí vojenskou silou).
- 2) Pozastavení globální války proti terorismu, která byla vyhlášena G. W. Bushem v roce 2001.
- 3) Vize v podobě světa fungujícího bez jaderných zbraní (za tuto myšlenku obdržel zmiňovanou Nobelovu cenu za mír).
- 4) Jednání s dalšími světovými velmocemi jako s partnery + řešení problémů v rámci mezinárodního společenství a prostřednictvím multilaterálních akcí namísto jednostranných přímých reakcí.
- 5) Zvýšená orientace zahraniční politiky na Asii (spíše na papíře než v realitě) a ochlazení transatlantických vztahů mezi Evropou a USA.
- 6) Ukončení intervencionistické politiky vedoucí až k nečinnosti.
- 7) Snižování obranných výdajů.

² EICHLER, Jan. Proměny bezpečnostní strategie USA na počátku 21. století. In: *Vojenské rozhledy* [online]. 2010 [cit. 2015-06-23]. Dostupné z: <http://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie/promeny-bezpecnostni-strategie-usa-na-pocatku-21-stoleti#jak-citovat-tento-%C4%8DI%C3%A1nek-how-to-cite-this-article>.

³ EICHLER, Jan. Priority pro 21. století: Bezpečnostní strategie USA po roce 2008. In: *Vojenské rozhledy* [online]. 2013 [cit. 2015-06-23]. Dostupné z: <http://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie/priority-pro-21-stoleti-bezpecnostni-strategie-usa-po-roce-2008?highlight=WyJ1c2EiXQ==>.

8) Ukončení nepřátelství s nespřátelými zeměmi.

VOJENSKÉ VÝDAJE VE VYBRANÝCH ZEMÍCH (V HDP, 2000-2014)

	USA	Čína*	Rusko*	UK
2001	2,9%	2,07%	3,8%	2,4%
2002	3,2%	2,17%	4,1%	2,4%
2003	3,6%	2,11%	3,9%	2,5%
2004	3,8%	2,06%	3,5%	2,4%
2005	3,8%	2,02%	3,6%	2,4%
2006	3,8%	2,03%	3,5%	2,3%
2007	3,8%	2,05%	3,4%	2,3%
2008	4,2%	2,02%	3,3%	2,4%
2009	4,6%	2,19%	4,1%	2,6%
2010	4,7%	2,07%	3,8%	2,5%
2011	4,6%	2,01%	3,7%	2,4%
2012	4,2%	2,02%	4,0%	2,4%
2013	3,8%	2,02%	4,2%	2,2%
2014	3,5%	2,06%	4,5%	2,2%

Zdroj: SIPRI Military Expenditure Database/*Odhady SIPRI

HLAVNÍ MILNÍKY ZAHRANIČNÍ POLITIKY BARACKA OBAMY

Barack Obama se ve svém funkčním období zaměřil v první řadě na usmířování vztahů s nepřáteli (př. Irán, Severní Korea, Kuba či Venezuela), ke kterým přistupoval až vstřícně. To mimo jiné vedlo až ke zhoršení vztahů se svými tradičními spojenci. Dále se snažil řešit problémy a krize v rámci multilaterálních organizací a vystupoval asertivně ve vztahu k použití *hard power*.

Mezi nejdůležitější milníky zahraniční a bezpečnostní politiky současného kabinetu můžeme konkrétně zařadit tzv. reset vztahů s Ruskem a podepsání s Ruskem smlouvy o jaderném odzbrojování. Obamova nečinnost a vstřícnost vůči Rusku však přerostla v ukrajinskou krizi vedoucí k anexi Krymu. Putin totiž vycítil, že Obama není tak silný, jako jeho předchůdci.⁴

Mezi další milníky můžeme zařadit zrušení plánovaného třetího pilíře protiraketové obrany v Polsku a ČR, stahování vojsk z Afghánistánu a v neposlední řadě snaha o podepsání dohody

⁴ JOCH, Roman. Obama a sedm let iluzí. In: *Obcinst.cz* [online]. 19. 3. 2015 [cit. 2015-06-23]. Dostupné z: <http://www.obcinst.cz/obama-a-sedm-let-iluzi/>.

o iránském jaderném programu, které ještě více ochlazuje vztahy mezi USA a Izraelem (pozn. ty jsou v současné době mezi prezidenty obou zemí na bodě nula).⁵ Navíc je důležité si uvědomit, že není ani důležité to, jestli USA a Rusko budou mít 200 či 20 000 jaderných hlavic, ale zdali je nebudou mít „v rukou“ některé další země, jako například Irán, včele s fanatickými lídry.⁶

Absolutně neakceptovatelné je také ze strany USA: (1) přehlížení potlačování lidských práv v Rusku včetně jeho expanzivní politiky (viz výše); (2) slabý postoj vůči autoritářské Číně, která porušuje lidská práva a provádí agresivní expanzivní politiku; (3) upřednostňování obchodních vztahů s nedemokratickými zeměmi Latinské Ameriky, namísto podpory lidských práv v těchto zemích; a (4) přehlížení používání chemických zbraní Asadem v Sýrii. Dalším významným přešlapem byla nečinnost Spojených států při pádu egyptského prezidenta Husního Mubaráka v roce 2011 = akceptace agresivnější a netolerantní vlády Mursího či samotné stažení vojsk v roce 2011 z Iráku.

ZÁVĚR

Přístup Baracka Obamy k zahraniční a bezpečnostní politice z pozice světového hegemonu a garanta Západních hodnot, je nejenom kontraproduktivní, ale zejména nebezpečný. Spojené státy tak v mezinárodních vztazích oslabily svoji pozici a namísto, aby prohlubovaly vztahy s tradičními partnery, tak spíše jejich názory a spolupráci ignorují. Jeho zahraniční politika byla doposud v mnoha ohledech naivní a chladná.

Podíl na ochlazení transatlantických vztahů má však i samotná Evropa, která se musí angažovat a podporovat USA při řešení globálních problémů, nikoliv být pouze černým pasažérem. Je třeba místo omývané rétoriky konat a do těchto vztahů investovat. Navíc je nutné přicházet s novou agendou, která přispěje ke zlepšení spolupráce. V současné době je to například tzv. TTIP či možná spolupráce v oblasti energetické bezpečnosti.

⁵ BLAUSTEIN, Max. Obama nespokojen s Netanjahuovým vítězstvím ve volbách. In: *Eretz.cz* [online]. 18. 3. 2015 [cit. 2015-06-23]. Dostupné z: <http://eretz.cz/2015/03/obama-nespokojen-s-netanjahuovym-vitezstvím-ve-volbach/>.

⁶ JOCH, Roman. Barack Obama: přes appeasement k izolaci. In: *Obcinst.cz* [online]. 18. 9. 2009 [cit. 2015-06-23]. Dostupné z: <http://www.obcinst.cz/barack-obama-pres-appeasement-k-isolaci/>.

